

ANKICA HOŠEK

Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu

KREŠIMIR PETROVIĆ

Visoka škola za telesno kulturo Univerze v Ljubljani

KONSTANTIN MOMIROVIĆ

SMILJKA HORGA

Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu

Primljeno 17. 5. 1982.

170

POVEZANOST SPORTSKE AKTIVNOSTI SA NEKIM ČINIOCIMA KOJI UTJEČU NA PROCES SOCIJALIZACIJE

SAŽETAK

Dobijene su značajne razlike u dimenzijama od kojih zavisi proces socijalizacije između ispitanica koje se aktivno bave sportom, koje neredovito treniraju, te onih koje se uopće ne bave sportom. One koje redovno treniraju pokazale su u pravilu značajno veći stupanj socijalizacije.

1. UVOD

U istraživanjima čija je svrha analiza povezanosti između bavljenja sportom i stupnja socijalizacije suština problema je objektivno određivanje nivoa socijalizacije i činilaca od kojih proces socijalizacije zavisno ovisi.

U ovom je radu stupanj socijalizacije definiran adekvatnošću reagiranja u reprezentativnom uzorku socijalnih situacija. Činioci koji utječu na razinu socijalizacije definirani su kao latentne dimenzije kojima se može pripisati varijabilitet ponašanja u konzistentnim skupinama socijalnih situacija i varijabilitet reagiranja u konzistentnim skupinama manifestacija ponašanja (Hošek, 1980).

Svrha je ovog rada bila da se stupanj socijalizacije odredi na temelju vrijednosti ispitanika na latentnim dimenzijama dobijenim registracijom reakcija subjekata na reprezentativnom uzorku socijalnih situacija, i da se utvrde veze između tako definiranih faktora socijalizacije i sportske aktivnosti.

2. METODE

Istraživanje je provedeno na uzorku od 179 djevojaka, starih 16 godina.

Razina socijalizacije određena je s dvije grupe mjernih instrumenata. U prvoj je grupi, sa pet instrumenata konstruiranih u skladu sa interakcionističkom teorijom ličnosti (Ignjatović, Momirović, Džamonja, Wolf i Šipka 1981), registrirano ukupno 100 različitih reakcija na uzorku od 100 socijalnih situacija; instrumenti su bili tako konstruirani da je u svakoj situaciji registrirano različitih 5 reakcija, i da je svaka reakcija registrirana u 5 različitih situacija. U drugoj je grupi, sa pet instrumenata konstruiranih u skladu sa klasičnim modelom za procjenu primarnih konativnih faktora, registrirano ukupno 150 reakcija, po jedna za svaku situaciju iz uzorka situacija reprezentativnih za procjenu stupnja socijalizacije (Momirović i Ignjatović, 1977).

Rezultati su podvrgnuti operacijama sukcesivne kon-

denzacije, izvedene tehnikom glavnih komponenata. U posljednjoj fazi dobijene su, orthoblique transformacijom zadržanih glavnih komponenata, latentne dimenzije kojima je pridat logički status prediktora sportske aktivnosti.

Sportska je aktivnost procijenjena na skali koja je sadržavala 3 kategorije. U prvu su kategoriju uvrštene djevojke koje se uopće ne bave sportom; u drugu one koje se, pretežno u rekreativne svrhe bave sportom u okviru školskog sportskog društva, a u treću one koje se bave takmičarskim sportom kao članice regularnih sportskih klubova.

Upravo formirana kriterijska varijabla transformirana je u standardizirani normalni oblik; skale su vrijednosti određene na temelju inverzivne funkcije normalne raspodjele.

Relacije između socijalizacijskih varijabli i sportske aktivnosti određene su standardnim postupkom za regresijsku analizu normalno distribuiranih standardiziranih varijabli na skupu normalno distribuiranih standardiziranih prediktorskih varijabli, kojem je pridružen i model za procjenu regresijskih faktora.

3. REZULTATI

Sklop latentnih dimenzija, izvedenih iz mjera socijalizacije, kojima je, istovremeno, pridodat logički status faktora koji utječu na proces socijalizacije, i prediktorskih varijabli za procjenu intenziteta sportske aktivnosti naveden je u tabeli 1.

Čini se da nije bez značaja činjenica da se osnovni činioci koji utječu na razinu socijalizacije mogu svesti na efikasnost regulacionih i kontrolnih sistema od kojih zavise sve konativne karakteristike. Regulacija aktivnosti, regulacija i kontrola reakcija obrane i napada, regulacija funkcija organskih sistema, koordinacija i kontrola funkcija kognitivnih aparata, emocionalna kontrola i internalizacija vrijednosnih normi osnovni su procesi i, istovremeno, osnovne dimenzije od kojih ovisi sklop i struktura ličnosti.

Tabela 1
FAKTORI KOJI UTJEČU NA PROCES SOCIJALIZACIJE

Faktor	Primarni faktori	Saturacija
F1 Regulacija aktiviteta	1. Parmia	.78
	2. Exvia	.77
	3. Surgencija	.80
	4. Threctia	-.46
	5. Rhathymia	.82
F2 Regulacija i kontrola reakcija napada	1. Reaktivnost na frustraciju	-.98
	2. Reaktivnost na ugrožavanje	-.84
	3. Epinefrinska reakcija	-.88
	4. Norepinefrinska reakcija	-.70
	5. Destruktivna reakcija	-.95
F3 Autoritarnost	5. Analna agresivnost	-.44
	1. Konformizam	.93
	2. Rhathymia	.43
	3. Introjeksija	.89
	4. Egoizam	.53
F4 Supergo	5. Analna agresivnost	.42
	1. Moralitet	.97
	2. Protektivnost	.87
F5 Regulacija i kontrola reakcija obrane	3. Egoizam	-.73
	1. Reaktivnost na Interpersonalne prijetnje	-.82
	2. Reaktivnost na fizikalne prijetnje	-.99
	3. Parasimpatikolitička reakcija	-.85
	4. Raptoidna reakcija	-.96
	5. Simpatikolitička reakcija	-.82
F6 Koordinacija i kontrola regulativnih funkcija	6. Analna agresivnost	-.49
	1. Reaktivnost na socijalno neugodne situacije	-.95
	2. Anksioznost	-.63
	3. Nesigurnost u interpersonalnim relacijama	-.88
	4. Kognitivna disocijacija	-.86
	5. Konativna disocijacija	-.89
	6. Analna agresivnost	.46
	7. Oralna agresivnost	.53
F7 Emocionalna kontrola	8. Hipomaničnost	.50
	1. Oralna agresivnost	-.50
	2. Hipomaničnost	-.60
	3. Regresivna disocijacija	-.89
	4. Historoidnost	-.85

Tabela 2

KORELACIJE (Iznad velike dijagonale), PARCIJALNE
(u veliko) dijagonal) FAKTORA KOJI UTJEČU NA

KORELACIJE (Ispod velike dijagonale) I UNIKVITETI
PROCES SOCIJALIZACIJE

	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7
Regulacija F1 aktiviteta	(.86)	.06	-.19	-.06	.22	.33	.05
Regulacija i F2 kontrola napada	-.04	(.64)	-.10	.21	.43	.37	.48
F3 Autoritarnost	-.10	.05	(.88)	.01	-.31	-.22	-.15
F4 Supergo Regulacija i	-.06	-.15	.01	(.95)	.04	.05	.10
F5 kontrola obrane Koordinacija	.05	.16	-.16	-.03	(.62)	.52	.32
F6 regulativnih funkcija	.20	.09	-.03	.00	.23	(.64)	.32
F7 Emocionalna kontrola	-.04	.26	-.06	.01	.05	.08	(.73)

U tabeli 2 navedene su korelacije između ovih varijabli, njihove unikne varijance i njihove parcijalne korelacije.

U tabeli 3 su podaci, dobijeni standardizacijom i normalizacijom kriterijske varijable.

Tabela 3

PODACI O SPORTSKOJ AKTIVNOSTI

Sa f su označene frekvencije, sa γ relativne frekvencije, a sa z skalne vrijednosti kategorija

Kategorija	f	γ	z
1. Ne bavi se sportom	109	.6089	-0.756
2. Bavi se rekreativnim sportom	41	.2291	0.728
3. Bavi se takmičarskim sportom	29	.1620	1.810

Podatak, da se gotovo 40% ispitanih djevojaka bavi sportom, a više od 16% takmičarskim sportom treba, naravno, razmotriti vodeći računa o dobi ispitanika. Učestalost bavljenja sportom kod djevojaka u ovom je periodu još uvijek vrlo visoka; nažalost, u kasnijim fazama razvoja broj djevojaka koje se aktivno bave bilo rekreativnim, bilo takmičarskim sportom znatno opada.

Kako se intenzitet sportske aktivnosti mogao definirati na jednoj skali, diskriminativne su se funkcije mogle, bez gubitaka značajnih informacija, zamijeniti jednom jedinom regresijskom funkcijom. Rezultati regresijske analize prikazani su u tabeli 4.

Tabela 4

REGRESIJSKA ANALIZA SPORTSKE AKTIVNOSTI NA SKUPU FAKTORA KOJI UTJEČU NA PROCES SOCIJALIZACIJE

Sa r su označene korelacije, sa β regresijski koeficijenti, sa q vjerojatnosti $\beta_j=0$, a sa f regresijski faktori. δ je koeficijent determinacije, ρ koeficijent multiple korelacije, a p vjerojatnost da je $\rho=0$. Zvijezdicom (*) su označene značajne korelacije.

Faktor	r	β	q	f
F1: Regulacija aktivneta	.05	-.01	.05	.15
F2: Regulacija i kontrola napada	.23*	.17	.06	.70
F3: Autoritarnost	.07	.12	.11	.20
F4: Superego	.11	.07	.36	.34
F5: Regulacija i kontrola obrane	.14*	.01	.90	.44
F6: Koordinacija regulativnih funkcija	.24*	.22	.01	.76
F7: Emocionalna kontrola	.08	-.06	.45	.25

$\delta=0.10$ $\rho=0.32$ $p=0.00783$

Značajna povezanost između faktora izoliranih iz mjera socijalizacije i sportske aktivnosti može se prije svega pripisati činjenici da djevojke koje se bave sportom

imaju značajno bolju koordinaciju svih regulativnih funkcija i osjetno bolju regulaciju i kontrolu agresivnih reakcija. Iako djevojke koje se bave sportom imaju značajno bolju kontrolu obrambenih reakcija, ovo se može pripisati općenito boljoj regulaciji svih funkcija nervnog sistema, a ne specifično nižem stupnju anksioznosti. Osnovne regulativne funkcije očito su od većeg značaja za predikciju sportske aktivnosti od socijalizacijskih faktora koji su posljedica internalizacije vrijednosnih normi. Zbog toga superego formacija i autoritarnost ne diferenciraju entitete koji se bave sportom od onih koji se sportom ne bave.

Ponešto je neobična činjenica da je regulacija aktivneta potpuno bez značaja za predikciju sportske aktivnosti. Ovo se vjerojatno može pripisati tome što različite sportske discipline diferencijalno preferiraju introvertirane i ekstrovertirane osobe, tako da je ovaj faktor beznačajan za predikciju sportske aktivnosti, ako se pri tome ne specificira određena sportska disciplina.

Isto je tako ponešto neobično što je stupanj emocionalne kontrole bez značaja za predikciju sportske aktivnosti. Ovo je samo dijelom posljedica parcijalizacije valjane varijance ovog faktora od primarnijih konativnih dimenzija. Čini se da je važniji razlog, a taj razlog vrijedi, djelomice, i za objašnjenje slabih veza autoritarnosti i superega sa sportskom aktivnošću, što je trening prije svega usmjeren na postizanje dobrih sportskih rezultata, pa zbog toga i na povećanje efikasnosti osnovnih regulacionih sistema, nego na odgoj cjelovite ličnosti.

Ipak, činjenica da postoji značajna iako ne velika veza između faktora od kojih zavisi efikasnost socijalizacije i sportske aktivnosti ima višestruki značaj. Ako se pretpostavi simetričnost relacija između analiziranih varijabli, može se zaključiti da sustavno bavljenje sportom ima povoljan utjecaj na razvoj najbitnijih sistema za regulaciju konativnih funkcija i da je stoga bitan činiilac koji utječe na razvoj socijalizacije. Naravno, uz istu pretpostavku može se zaključiti da vjerojatnost bavljenja sportom ovisi i od razine socijalizacije i to upravo od onih faktora koji tvore osnovu sklopa i strukture ličnosti.

ZAKLJUČAK

Stupanj socijalizacije je bio određen na temelju rezultata postignutih primjenom objektivnih mjernih instrumenata. Pet je takvih instrumenata bilo konstruirano u skladu s interakcionističkom teorijom ličnosti, sa ukupno 100 socijalnih situacija i 100 reakcija, a drugih pet u skladu s klasičnim modelom za procjenu primarnih konativnih karakteristika.

Testovi su, zajedno sa upitnikom o intenzitetu bavljenja sportom, primijenjeni na uzorku od 179 djevojaka, starih 16 godina.

Rezultati su pokazali da postoje značajne razlike u dimenzijama od kojih zavisi proces socijalizacije između ispitanica koje se aktivno bave sportom, koje neredovito treniraju, te onih koje se uopće ne bave sportom. Ispitanice koje redovno treniraju pokazale su u praviu značajno veći stupanj socijalizacije.

Budući da se može pretpostaviti simetričnost relacija između procesa socijalizacije i sportske aktivnosti, moguće je zaključiti, s visokim stupnjem pouzdanosti, da je sport jedan od bitnih faktora o kojima ovisi proces socijalizacije.

5. LITERATURA

1. Hošek, A.: Struktura i mjerenje efikasnosti procesa socijalizacije (u Blašković, M. i suradnici: Utjecaj posebno programirane nastave tjelesnog odgoja na neke psihosomatske karakteristike, njihovu biokemijsku osnovicu i efikasnost procesa socijalizacije, Institut za kineziologiju, Zagreb, 1980.)
2. Ignjatović, I., K. Momirović, Z. Džamonja, B. Wolf i P. Šipka: Skraćene S-R skale za procjenu disociiranosti, moralnosti, anksioznosti i ekstraverzije kod vozača motornih vozila. CKS, Studije i analize, Beograd, 1981.
3. Momirović, K. i I. Ignjatović: Struktura konativnih faktora. Psihologija (1977), 10, 3—4, 25—32.

RELATIONS BETWEEN SPORTS AND SOME FACTORS INFLUENCING THE SOCIALIZATION PROCESS

In this investigation socialization degree has been determined on the basis of results obtained by application of objective measuring instruments, by which the reactions of subjects in the representative sample of social situations have been registered. The total of 10 such instruments, 5 of which have been constructed in accordance with the principles of interactionistic personality theory, and 5 in accordance with the classic model for the estimation of primary onative characteristics, were applied.

The analyses carried out on a sample of 179 girls, 16 years of age, have shown that there are significant differences in basic dimensions on which depends the socialization process between subjects who practice sports actively and those who practice sports irregularly or not at all. The subjects who practice sports regularly show, as a rule, a considerably higher socialization degree. Thus it was possible to construct a regression function which, with a considerable degree of accuracy, separate the groups with different levels of sport activity.

As the symmetry of relations between socialization proces and sports activity can be assumed, it is possible to conclude, with a high degree of credibility, that sport is one of relevant factors on which the socialization of personality depends.

Анкица Хошек, Крешимир Петровић, Константин Момировић, Смиљка Хорга

ВЗАИМОСВЯЗЬ МЕЖДУ СПОРТИВНЫМИ ЗАНЯТИЯМИ И НЕКОТОРЫМИ ФАКТОРАМИ, ВЛИЯЮЩИМИ НА ПРОЦЕСС СОЦИАЛИЗАЦИИ

Степень социализации была определена на основании результатов, полученных при помощи объективных измерительных инструментов. Пять измерительных инструментов, включающих 100 социальных ситуаций и 100 ответов на эти ситуации, было создано с учетом интеракционистической теории личности, а пять других — с учетом классической модели оценки первичных характеристик личности.

Тесты и вопросник об интенсивности участия в спортивных занятиях были применены в выборке, состоящей из 179 девушек в возрасте 16 лет.

Результаты анализа показывают, что имеются значительные различия в структуре факторов, от которых зависит процесс социализации, между испытуемыми активно занимающимися спортом, испытуемыми нерегулярно занимающимися спортом и испытуемыми, которые спортом вообще не занимаются. Испытуемые, регулярно занимающиеся спортом, как правило, отличаются более высокой степенью социализации.

Так как можно предположит, что существует симметрическое взаимоотношение между процессом социализации и участием в спортивных занятиях, можно сделать вывод с высокой степенью достоверности, что спорт является одним из существенных факторов, определяющих процесс социализации.